

«Халықаралық жасыл технологиялар
және инвестициялық жобалар орталығы»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы
Директорлар кеңесінің 2020 жылғы «27»
шілдедегі №02/08 хаттама шешімімен
бекітілді

**«Халықаралық жасыл технологиялар
және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ
Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты**

Астана қ. 2020

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

1. Жалпы ережелер

1. Осы «Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ (бұдан әрі – Қоғам) Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жөніндегі саясаты (бұдан әрі – Саясат) Қоғам тәуекелдерін басқарудың корпоративтік жүйесін ұйымдастырудың негізгі қағидаттары мен тәсілдерін айқындайды.

2. Саясаттың мақсаты стратегиялық мақсаттарға қол жеткізуді қолдау, активтерді қорғау және Қоғамның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау бойынша басшылықпен қамтамасыз ету болып табылады.

3. Қоғамдағы тәуекелдерді басқарудың және ішкі бақылаудың тиімді жүйесін ұйымдастыру қызметкерлердің, менеджменттің, қоғам органдарының тәуекелдерге жылдам ден қою, негізгі және қосалқы бизнес-процестер мен күнделікті операцияларды бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ кез келген елеулі кемшіліктер туралы тиісті деңгейдегі басшылықты дереу хабардар етуді жүзеге асыру кезінде олардың тәуекелдер деңгейінің оңтайлылығы мен мақсатқа сәйкестігін дәл түсінуді қамтамасыз етуге қабілетті басқару жүйесін құруға бағытталған.

4. Ішкі бақылау жүйесі Қоғамның тәуекелдерін басқару процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Қоғамның тәуекелдерін басқару - ішкі бақылауға қарағанда анағұрлым кең процесс, ол ішкі бақылау жүйесін іске қосады және дамытады, оны тәуекелге бағытталған тиімді нысанға айналдырады.

5. Саясат «Корпоративтік тәуекелдерді басқару – интеграцияланған модель» COSO моделі негізінде Қоғамның тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін анықтайды, ол ұйымның мақсаттары немесе қол жеткізуге ұмтылатын мақсаттары және өз мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті іс-қимылдарын білдіретін ұйымның тәуекелдерді басқару процесінің компоненттері арасындағы тікелей өзара байланысты көрсетеді.

ТБ және ІБЖ мақсаттары мен компоненттерінің өзара байланысы осы Саясатқа 1-қосымшаға сәйкес куб (COSO кубы) формасында ұсынылды.

6. Саясат, сондай-ақ оған енгізілетін барлық толықтырулар мен өзгерістер Қоғамның Директорлар кеңесінің шешімімен бекітіледі.

7. Тәуекелдерді анықтау және бағалау қағидаларының, тәуекелдерді басқару процесі модельдерінің, тәуекелдерді басқару процесін іске асыру және бақылау тәртібінің, тәуекелдерді басқару жөніндегі есептіліктің үлгілік нысандарының және тәуекелдерді басқару процесінің басқа да құрамдастарының егжей-тегжейлі сипаттамасы Қоғам Басқармасы бекітетін Қоғамның өзге ішкі құжаттарында белгіленеді.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

8. Саясат Қоғамның корпоративтік басқаруының бір бөлігі бола отырып, барлық қызмет түрлеріне қолданылады және барлық қызметкерлердің орындауы үшін міндетті.

9. Қызметкерлердің Саясатты сақтамауы қолданыстағы заңнамаға және ІНҚ-ға сәйкес тәртіптік жауапкершілікке әкеп соғады

(10-тармақтың 11) тармақшасына 2025 жылғы 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама)

10. Саясатта төмендегі негізгі ұғымдар, терминдер мен қысқартулар қолданылады:

1) процестік тәуекелдің иесі - бизнес-процестің иесі;
2) тәуекел иесі (тәуекелдің меншік иесі) - белгілі бір тәуекелді басқарудың барлық аспектілеріне, атап айтқанда, тәуекелді іске асыру ықтималдығын азайтуға және/немесе тәуекелді іске асырудан болатын салдардың Қоғамға ықтимал әсерін азайтуға жауапты тұлға (қызметкер/құрылымдық бөлімше);

3) ІНҚ - Қоғамның ішкі нормативтік құжаттары;

4) ішкі бақылау (бұдан әрі – ІБ) - Директорлар кеңесі мен Қоғам Басқармасы, қызметкерлер өз құзыреті шегінде жүзеге асыратын, үш түйінді салада: операциялық қызмет, қаржылық есептілікті дайындау және заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтау мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған процесс;

5) мүдделі тұлғалар - Қоғам қызметіне белгілі бір дәрежеде мүдделі жеке немесе заңды тұлғалар: акционерлер, инвесторлар, серіктестер, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері, мемлекеттік органдар, жұртшылық және басқалар;

6) тәуекелдер картасы - тік осі бойынша тәуекел залалының мөлшері көрсетілген, ал көлденең осі бойынша оның туындау ықтималдығы немесе жиілігі көрсетілген тікбұрышты кестеде тәуекелдерді бөлуді қамтитын біріктірілген негіздегі Қоғам тәуекелдерінің графикалық бейнесі;

7) НТК – Қоғам қызметіне теріс әсер етуі мүмкін тәуекел-факторлардың өзгеру үрдістері және тәуекелдерді іске асыру мүмкіндігі туралы белгі беретін түйінді тәуекел көрсеткіші;

8) «Қорғаудың үш желісі» моделі – тәуекелдерді тиімді басқару және ІБ үшін Қоғамның Директорлар кеңесінің басшылығымен рөлдер мен міндеттерді үш жеке топ (қорғау желілері): бизнес-функциялары (Қоғамның әрбір ҚБ), тәуекелдер мониторингі және бақылау функциясы (жауапты бөлімше), тәуекелдерді басқару тиімділігін тәуелсіз бағалау функциясы және ІБ (ІАҚ) арасында бөлу қажет екендігіне негізделген ТБЖ ұйымдастыру тәсілі;

9) НҚА-Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық актілері;

10) тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі – қойылған мақсаттарға қол жеткізген кезде Қоғам қабылдауға дайын тәуекелдің және/немесе залалдың қолайлы мөлшері;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

11) Жауапты бөлімше - ТБЖ процестерін үйлестіруге жалпы жауапты Қоғамның құрылымдық бөлімшесі;

12) Қызметкер - Қоғаммен еңбек қатынастары бар және/немесе болған және еңбек шарты бойынша Қоғаммен жұмысты тікелей орындайтын (орындаған) адам;

13) тәуекелдер тіркелімі – анықталған тәуекелдер туралы ақпаратты қамтитын біріктірілген негізде Қоғамның сәйкестендірілген тәуекелдерінің құрылымдалған тізбесі;

14) тәуекел - стратегиялық және бизнес мақсаттарға қол жеткізуге әсер етуі мүмкін оқиғалардың пайда болу ықтималдығы;

15) тәуекелдерді үйлестіруші – міндеттеріне өзінің құрылымдық бөлімшесінде тәуекелдерді басқару жөніндегі жұмысты үйлестіру кіретін қызметкер;

16) Қоғам басшылары - Қоғам Басқармасының Төрағасы мен мүшелері, Қоғам Басқармасының мүшелері болып табылмайтын басқарушы қызметкерлер;

17) ішкі бақылау жүйесі (бұдан әрі - ІБЖ) – Қоғамның стратегиялық мақсаттар мен көрсеткіштерге қол жеткізу үшін елеулі тәуекелдерге тиісті түрде ден қоюға мүмкіндік беретін, тиімді және ұтымды қызметке ықпал ететін процестердің, рәсімдердің, мінез-құлық нормалары мен іс-қимылдардың жиынтығы;

18) тәуекелдерді басқару жүйесі (бұдан әрі – ТБЖ) – Қоғамның барлық деңгейлерінде тәуекелдерді басқару процесінің ұйымдастырылуын және тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз ететін қағидаттар, әдістер мен рәсімдердің жиынтығы;

19) оқиға - қойылған мақсаттарға қол жеткізуге ықпал ететін, ұйымға қатысты ішкі немесе сыртқы көзі бар оқиға немесе инцидент;

20) ІАҚ - Қоғамның ішкі аудит қызметі;

21) ҚБ - Қоғамның құрылымдық бөлімшесі;

22) тәуекелдерді басқару (тәуекел-менеджмент) — Қоғам құндылықты құруға, сақтауға және іске асыруға сүйенетін стратегияны анықтау және тиімділікті басқару процесімен біріктірілген мәдениет, құзыреттер мен тәжірибелер;

23) төзімділік деңгейі - тәуекелді іске асыру салдарынан нақты мақсатқа қол жеткізуге қатысты ауытқудың қолайлы деңгейі;

24) тәуекел факторы (тәуекел-фактор) – это тәуекелді іске асыруға әкелетін тәуекел себептері көрінетін жағдайлар, ахуалдар, мән-жайлар:

сыртқы тәуекел-факторлар – Қоғамның операциялық қызметінен тыс туындайтын және Қоғамның қызметіне байланысты емес тәуекел факторлары;

ішкі тәуекел факторлары – Қоғамның ішкі процестеріне, ұйымдық құрылымына, адами ресурстарына, активтеріне байланысты және Қоғамның операциялық қызметі шеңберінде туындайтын тәуекел факторлары;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

25) COSO - «Ұйымның тәуекелдерін басқару: стратегия мен қызметтің тиімділігімен интеграция» Тредвей комиссиясы Демеушілік ұйымдар комитетінің халықаралық стандарты (COSO ERM 2017).

2. Корпоративтік тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің мақсаттары

11. ТБЖ және ІБ (бұдан әрі-ТБЖ және ІБ) Қоғамның өзінің стратегиялық және операциялық мақсаттарына қол жеткізуін қамтамасыз етуге бағытталған және төмендегілерді қамтамасыз ету үшін ұйымдастыру саясаттарының, рәсімдердің, мінез-құлық нормалары мен іс-қимылдардың, Қоғамның Директорлар кеңесі мен Басқармасы құратын басқару әдістері мен тетіктерінің жиынтығын білдіреді:

1) Қоғамның құнының өсуі, кірістілігі және олармен бірге жүретін тәуекелдер арасындағы оңтайлы тепе-теңдік;

2) Қоғамның қаржы-шаруашылық қызметінің тиімділігі және қаржылық тұрақтылығына қол жеткізу;

3) Қоғам активтерін сақтау және ресурстарын тиімді пайдалану;

4) қаржылық және басқарушылық есептіліктің толықтығы, сенімділігі және дұрыстығы;

5) Қазақстан Республикасы заңнамасының және Қоғамның ішкі құжаттарының талаптарын сақтау;

6) сыбайлас жемқорлықты, алаяқтықты, оның ішінде ақшаны жылыстатуды және терроризмді қаржыландыруды болдырмауға және негізгі және қосалқы бизнес-процестердің жұмыс істеуіне тиімді қолдауды қамтамасыз етуге, қызмет нәтижелерін талдауға арналған тиісті ІБ.

12. COSO ережелеріне сәйкес, ТБЖ төмендегі мақсаттарға қол жеткізу үшін ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған:

1) стратегиялық мақсаттар;

2) операциялық мақсаттар - ресурстарды тиімді және нәтижелі пайдалану, активтердің сақталуы;

3) сенімді есептілікті дайындау саласындағы мақсаттар;

4) қолданыстағы заңнаманы және ішкі талаптарды сақтау саласындағы мақсаттар.

13. ІБЖ, COSO ережелеріне сәйкес, мақсаттардың төмендегі санаттарын көздейді:

1) операциялық және қаржылық қызметтің мақсаттарын, сондай-ақ активтерді шығындардан қорғауды қоса алғанда, Қоғамның бизнес-процестерінің тиімділігі мен нәтижелілігіне қатысты операциялық мақсаттар;

2) сенімділікті, уақтылықты, ашықтықты немесе реттеушілер белгілеген басқа да шарттарды қамтитын ішкі және сыртқы қаржылық және қаржылық емес есептілік жататын есептіліктің мақсаттары;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

3) НҚА мен ІНҚ сақтауға жататын сәйкестік мақсаттары.

14. Егер ТБЖ мен ІБ компоненттерінің бар болуына және жұмыс істеуіне немесе оны тиісті қолдау қағидаттарына немесе біріктірілген режимде бірге жұмыс істейтін ТБЖ мен ІБ компоненттеріне қатысты маңызды кемшілік болса, Қоғам ТБЖ мен ІБ тиімді талаптарын орындағаны туралы тұжырым жасай алмайды.

15. Ұйымның тәуекелдерін басқару - бір компоненті екіншісіне әсер ететін желілік процесс емес. Ол көп бағытты, циклдық процесс болып табылады, онда барлық компоненттер дерлік өзара іс-қимыл жасап, бір-біріне әсер ете алады.

3. ТБЖ және ІБ компоненттері мен қағидаттары

16. Қоғамдағы ТБЖ және ІБ тәуекелдерді басқару процесінің бес компоненті арасындағы тікелей өзара байланысты ескере отырып, әрқайсысы төмендегі қағидаттарға негізделген:

1) ұйымның миссиясын, пайымын, құндылығын анықтау кезеңіндегі «Басқару және мәдениет» компоненті бойынша:

Қоғамның Директорлар кеңесінің тәуекелдерді басқару және ІБ қадағалау функциясын жүзеге асыруы;

операциялық құрылымдарды құру;

қажетті мәдениетті анықтау;

негізгі құндылықтарға бейілділігін көрсету; білікті мамандарды тарту, дамыту және тұрақтату;

2) стратегияны әзірлеу кезеңіндегі «Стратегия және мақсат қою» компоненті бойынша:

қызметті жүргізу шарттарын талдау;

тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін анықтау;

балама стратегияларды бағалау;

бизнес мақсаттарды тұжырымдау;

3) бизнес-мақсаттарды тұжырымдау кезеңіндегі «Қызмет тиімділігі» компоненті бойынша:

тәуекелдерді анықтау;

тәуекелдердің маңыздылығын бағалау;

тәуекелдердің басымдылық беру;

тәуекелдерге жауап қату;

тәуекелдерге кешенді көзқарас;

4) стратегияны енгізу және қызмет тиімділігін бағалау кезеңінде «Мониторинг және өзгерістер енгізу» компоненті бойынша:

маңызды өзгерістерді бағалау;

тәуекелдерді талдау және қызметтің тиімділігі (факторлық талдау);

тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

5) Қоғам құнының өсуіне ықпал ете отырып, «Ақпарат, коммуникация және есептілік» компоненті бойынша:

ақпаратты және технологияларды пайдалану;
тәуекелдер туралы ақпарат тарату;
тәуекелдер, корпоративтік мәдениет және Қоғам қызметінің тиімділігі туралы есеп беру.

§ 1. Директорлар кеңесінің тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылауды қадағалау функциясын жүзеге асыруы

17. Қоғамның Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару мен ІБ қадағалау функциясын ТБЖ мен ІБ тиімді жұмыс істеуін ұйымдастыру және қадағалау арқылы мынадай функцияларды орындау арқылы жүзеге асырады:

1) Қоғамның (қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді) мақсатын анықтау;
2) саясат шеңберінде: ТБЖ ұйымдастырудың қағидаттары мен тәсілдерін, ІБ ұйымдастыруға және бақылау рәсімдерін жүргізуге қойылатын талаптарды бекіту, ТБЖ мен ІБ қатысушыларының рөлдерін бөлу;

3) негізгі тәуекелдерге қатысты тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін, төзімділік деңгейлерін, тәуекелдер тіркелімін, тәуекелдер картасын, НТК, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын, ТБЖ және ІБ жетілдіру жөніндегі жұмыс жоспарларын және оларды іске асыру туралы есептілікті, Қоғамның тәуекелдерін басқару жөніндегі есептерді бекіту;

4) шешім қабылдау кезінде ілеспе тәуекелдерді ескере отырып, Қоғамның Директорлар кеңесінің құзыретіне кіретін мәселелерді қарау;

5) қолданыстағы ТБЖ мен ІБ-нің оларды ұйымдастыру және тиімді жұмыс істету бойынша белгілі бір қағидаттар мен тәсілдерге сәйкестігі жөніндегі шараларды қабылдау, оның ішінде, бірақ олармен шектелмей, ТБЖ мен ІБ тиімділігін бағалау бойынша, оларды жақсарту бойынша сыртқы аудиторлардың қорытындыларын талдау бойынша ТБЖ есептерін қарау.

(18-тармақтың 1 абзацына өзгерістер енгізілді 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама))

18. Аудит комитеті ТБЖ мен ІБ сенімділігі мен тиімділігін бақылау мәселелері бойынша Қоғамның Директорлар кеңесіне мынадай функцияларды орындау арқылы жәрдемдеседі::

1) Саясатты қарау және алдын ала мақұлдау;
2) тәуекелдерді басқарудың жаңа тәсілдері және олардың Қоғамға қолданылуы бойынша ұсынымдарды қарау және беру;

3) Директорлар кеңесінің бекітуіне шығару үшін Қоғамның тәуекелдерін және тәуекелдерді басқару жөніндегі шаралардың тиімділігін қарау;

4) Директорлар кеңесінің бекітуіне шығару үшін тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін, негізгі тәуекелдерге қатысты төзімділік деңгейлерін, тәуекелдер тіркелімін, тәуекелдер картасын, НТК, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

шаралар жоспарын, ТБЖ мен ІБ жетілдіру жөніндегі жұмыс жоспарларын және оларды іске асыру туралы есептілікті, Қоғамның тәуекелдерін басқару жөніндегі есептерді қарау және келісу;

5) Қоғамның Директорлар кеңесіне оларды жетілдіру жөнінде ұсыныстар дайындау мақсатында ТБЖ мен ІБ-ны бағалау;

6) ТБЖ мен ІБ-ны жетілдіру бойынша жұмыс жоспарларын, сонымен қатар олардың іске асырылуы туралы есептерді қарау;

7) ТБЖ және ІБ бағалау үшін тәуелсіз сарапшыларды тарту туралы Қоғамның Директорлар кеңесіне ұсыныстар беру;

8) Директорлар кеңесіне және Қоғам басқармасына ТБЖ және ІБ байланысты мәселелер бойынша шешімдер қабылдау үшін ұсынымдар беру;

9) Қазақстан Республикасының заңнамасына, Қоғамның ІНҚ немесе Қоғамның Директорлар кеңесінің шешімдеріне сәйкес өзге де мәселелер.

§ 2. Операциялық құрылымдарды құру

(19-тармақтың 3-тармақшасына 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама))

19. Қоғамның Басқармасы ТБЖ және ІБ құруды және тиімділігін қолдауды мынадай функцияларды орындау арқылы қамтамасыз етеді:

1) ІБ және Қоғамдағы тәуекелдерді басқару рәсімдерін әзірлеу және тәуекелдерді төмендету бойынша тиісті шаралар қабылдау, сондай-ақ ІНҚ-ға сәйкес тәуекелдерді басқару жөніндегі есептерді уақтылы дайындауды қамтамасыз ету;

2) Саясатты іске асыру, ІНҚ әзірлеу және енгізу, сыртқы және ішкі ортадағы өзгерістерді ескере отырып, оларды өзектілендіру Директорлар кеңесінің құзыретіне жатпайтын тәуекелдерді басқару саласындағы барлық бекітілген ІНҚ және ІБ туралы Қоғамның Директорлар кеңесіне ақпарат беру;

3) Қоғамның Директорлар кеңесінің шешімдерін, Тәуекелдерді басқару және ІБ саласындағы аудит жөніндегі комитеттің ұсынымдарын орындау;

4) Қоғамның қажеттіліктеріне жауап беретін және тәуекелдерді тиімді басқаруды қамтамасыз ететін ұйымдық құрылымды бекіту;

5) Қоғам басшылары және (немесе) бизнес-процестердің иелері болып табылатын ҚБ басшылары арасында тәуекелдерді және ІБ-ны басқарудың нақты рәсімдері үшін өкілеттіктерді, міндеттерді және жауапкершілікті бөлу;

6) тиісті біліктілігі мен тәжірибесі бар қызметкерлердің тәуекелдерді басқару және ІБ рәсімдерін енгізуі бойынша шаралар қабылдау;

7) ТБЖ мен ІБ-ны Қоғамның барлық бизнес-процестерімен біріктіру жөнінде шаралар қабылдау, оның ішінде, бірақ мұнымен шектелмей, әртүрлі бағыттар бойынша қызмет нәтижелері туралы есептер шеңберінде және Қоғам Басқармасының құзыретіне кіретін мәселелерді қарау шеңберінде тәуекелдер туралы ақпаратты қарау және талқылау;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

8) барлық түйінді салаларда/тәуекел салаларында тиісті ІБ-ны қамтамасыз ету үшін міндеттерді тиісінше бөлу тұрғысында тұрақты негізде бағалау жүргізу;

9) Директорлар кеңесінің бекітуіне шығару үшін тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін, негізгі тәуекелдерге қатысты төзімділік деңгейлерін, тәуекелдер тіркелімін, тәуекелдер картасын, НТК, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын, ТБЖ мен ІБ жетілдіру жөніндегі жұмыс жоспарларын және оларды іске асыру туралы есептілікті, Қоғамның тәуекелдерін басқару жөніндегі есептерді қарау және келісу;

10) ТБЖ мен ІБ-ны жетілдіру бойынша жұмыс жоспарларын, сонымен қатар олардың іске асырылуы туралы есептерді қарау;

11) Қоғамның лимиттері бойынша мәселелерді және тәуекелдерді басқару жөніндегі ІНҚ және ІБ сәйкес өзге де мәселелерді қарау;

12) бұзушылықтар болған жағдайда (ақпараттық технологиялар саласындағы үздіксіздік жоспарын қоса алғанда) инциденттерді басқару, қызметті белгіленген деңгейге дейін қалпына келтіру және қолдау тәсілдерін регламенттейтін қызметтің үздіксіздігі жоспарларын әзірлеу;

13) ТБЖ және ІБ мониторингін, оның ішінде тәуекелдерді басқару және ІБ саласында ІНҚ сақтау, тәуекелге жалпы тәбет деңгейін және төзімділікті сақтау мониторингін жүргізу, бақылау рәсімдері мониторингінің нәтижелерін қарау және өз құзыреті шеңберінде тиісті шаралар қабылдау;

14) Қоғамның Директорлар кеңесіне тәуекелдерді басқару жөніндегі есептер шеңберінде ІБ тиімділігі мен толықтығы туралы өтініш беру.

20. Қоғамның Директорлар кеңесі мен Басқармасы өз функцияларын орындау кезінде «Қорғаудың үш желісі» моделін негізге алады.

(21-тармақтың 4) тармақшасына 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама)

21. Қорғаудың бірінші желісін ҚБ атынан әрбір қызметкер өз құзыреті шегінде ұсынады. Қызметкерлер (тәуекел иелері) лауазымдық міндеттерін орындау кезінде өз құзыреті шеңберінде тәуекелдерді тікелей басқарады және бақылау рәсімдерін орындайды, оның ішінде:

1) тәуекелдерді сәйкестендіреді және бағалайды, тәуекелдерге ден қою стратегияларын, тәуекелдерге ден қою жөніндегі нақты шараларды ұсынады және іске асырады, қажет болған жағдайда жетекшілік ететін қызмет шеңберінде тұрақты негізде ТБЖ жетілдіру жолдарын ұсынады;

2) өздеріне сеніп тапсырылған бизнес-процестерді регламенттейтін саясатты, қағидалар мен рәсімдерді әзірлейді және өзектендіреді;

3) бақылаудың дизайнын анықтайды (құжаттайды, жетілдіреді) және бақылау рәсімдерін орындайды, сеніп тапсырылған бизнес-процестер шеңберінде тұрақты негізде тәуекелдер мен бақылаулар матрицаларын әзірлейді;

4) өз құзыреті шегінде оның барлық компоненттері бойынша тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін сақтайды;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

5) іске асырылған және әлеуетті тәуекелдерді есепке алу және талдау бойынша ІНҚ-ға сәйкес іске асырылған және әлеуетті тәуекелдер базасын толтырады;

6) өз функцияларын орындауға байланысты тәуекелдерге елеулі әсер етуі мүмкін сыртқы және ішкі факторларды қадағалайды;

7) мүдделі тұлғаларға тәуекелдер туралы уақтылы және толық ақпарат ұсынады, оның ішінде, бірақ олармен шектелмей, жауапты бөлімшеге тоқсан сайынғы негізде толеранттылық деңгейін тұрақты мониторингтеу, НТК, толеранттылық деңгейін айқындау, тәуекелдер тіркелімі мен картасын, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын, тәуекелдерді басқару жөніндегі есептерді қалыптастыру мақсатында ақпарат береді, сондай-ақ тәуекел бейініндегі өзгерістер туралы мәліметтерді (бұдан басқа, НТК шекті мәнінен асып кету немесе жақындау туралы деректерді қоса алғанда), жаңа тәуекелдер және жаңа тәуекел немесе тәуекелдің өзгеруі анықталған күннен бастап бір жұмыс күні ішінде ден қою жөніндегі шаралар туралы ұсыныстарды жібереді.

22. Әрбір ҚБ-да іске асырылған және ықтимал тәуекелдерді есепке алу және талдау бойынша қызметі ІНҚ-мен реттелетін тәуекел-үйлестіруші тағайындалады.

(23-тармаққа өзгерістер енгізілді, сондай-ақ ол 2025 жылғы 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесінің шешімінің 4-тармағына (№ 02-02/7 хаттама) сәйкес 23-1-тармақпен толықтырылды)

23. Қоғамдағы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің ұйымдық құрылымы тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесінің (қорғаныстың екінші желісі) жұмыс істеуіне жауапты құрылымдық бөлімшенің немесе уәкілетті тұлғаның болуын көздейді, оның міндеттеріне мыналар жатады:

1) тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау процестерін жалпы үйлестіру;
2) тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы әдістемелік құжаттарды әзірлеу, тәуекелдерді айқындау, құжаттандыру, бақылау рәсімдерін енгізу, мониторинг жүргізу және жетілдіру, тәуекелдерге ден қою іс-шараларының жоспарларын және тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесін жетілдіру жоспарларын қалыптастыру, сондай-ақ олардың орындалуы бойынша есептер жасау барысында бизнес-процестердің иелеріне және қызметкерлерге әдістемелік қолдау көрсету;

3) тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласында қызметкерлерді оқытуды ұйымдастыру;

4) тәуекелдер портфелін талдау және тиісті тәуекелдерді басқаруға қатысты ден қою стратегиялары мен ресурстарды қайта бөлу жөнінде ұсыныстар әзірлеу;

5) тәуекелдер бойынша жиынтық есептілікті қалыптастыру, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саласындағы ішкі құжаттарда көзделген мәселелер бойынша Директорлар кеңесі мен Басқарманы хабардар ету;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

6) тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін жетілдіру бойынша іс-шараларды жүргізу.

Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау функциясын қадағалайтын басшы тәуекел иесі болып табылмайды, бұл оның тәуелсіздігі мен объективтілігін қамтамасыз етеді. Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау функцияларын экономикалық жоспарлау, корпоративтік қаржыландыру, қазынашылық, инвестициялық қызмет, ішкі аудит функцияларымен қоса атқаруға жол берілмейді. Басқа функциялармен қоса атқару тек елеулі мүдделер қақтығысы туындамаған жағдайда ғана рұқсат етіледі.

23-1. Ішкі бақылауды жүзеге асыру және ішкі бақылау ортасының жұмыс істеуін қамтамасыз ету, қоғамда ІБ және бақылау рәсімдерін басқарудың тиімді практикасын енгізуді, әрбір құрылымдық бөлімшенің қызметі шеңберінде НҚА мен ІНҚ сақтауды оның басшысы жүзеге асырады.

(24-тармақ 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама))

24. Жауапты бөлімше және ҚБ басшылары (ІБ бөлігінде) Қоғамның тәуекелдердің ағымдағы жай-күйі, қолданылатын ден қою шаралары, бақылау ортасындағы өзгерістер, тәуекелдерді басқару процесіндегі елеулі ауытқулар және ІБ, ТБЖ мен ІБ жетілдіру бойынша іске асырылатын шаралар және ІБ тәуекелдерін басқарудың өзге де мәселелері бойынша Директорлар кеңесіне, Аудит комитетіне және Басқармаға ақпарат беруге жауапты болады.

25. Жауапты бөлімшеге функционалдық міндеттерін орындау үшін қажетті барлық ақпарат, Қоғамның құжаттары қол жетімді болуы тиіс.

(26-тармақ 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама))

26. Үшінші қорғау желісін (тәуелсіз кепілдік) ІАҚ ұсынады, ол тиімділікке тәуелсіз бағалау жүргізеді және ТБЖ мен ІБ жетілдіруге жәрдемдеседі, Аудит және тәуекелдер жөніндегі комитетке және Қоғамның Директорлар кеңесіне қолдау көрсетеді, оларға ТБЖ мен ІБ тиімділігін тәуелсіз бағалауды ұсынады.

§ 3. Қалаған мәдениетті анықтау

27. Тәуекелдерді басқару мәдениеті (тәуекел мәдениеті) – барлық лауазымды адамдар мен қызметкерлер өздерінің лауазымдық міндеттерін орындау кезінде бөлісетін және қолданатын тәуекелдерді басқару саласындағы нанымдар, түсініктер мен білімдер және тәуекел-менеджменттің негізі болып табылады.

Тәуекел мәдениеті Қоғамның корпоративтік мәдениетінің бір бөлігі болып табылады. Тәуекел мәдениетінің деңгейі стратегияны әзірлеген сәттен бастап оны іске асыру мен тиімділік мониторингіне дейін тәуекелдердің қалай анықталатынын, бағаланатынын және басқарылатынын айқындайды.

28. Тәуекел мәдениеті төрт қағидатқа негізделеді:

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

1) жоғары деңгейдегі екпін (жоғарыдағы екпін): Директорлар кеңесі, Басқарма және Қоғам басшылары жоғарыдан екпін береді және шешім қабылдау кезінде шешім қабылдауға да, қабылдамауға да байланысты ұзақ мерзімді құн, пайдалылық және тәуекелдер арасындағы оңтайлы теңгеріміне сүйенеді, Қоғам басшылары бағыныштыларда тәуекелге бағдарланған мінез-құлықты көтермелейді.

2) корпоративтік басқару: Қоғамның қызметі қызметкерлердің саясат пен ІНҚ міндетті болып табылатындығын түсінуін қамтамасыз ететін осындай бақылау ортасын құруға бағытталған. Барлық лауазымды тұлғалар мен қызметкерлер өздерінің жауапкершілік аймағы мен тәуекелдерді басқару және ІБ өкілеттіктерін нақты түсінеді. Тәуекел иелері өз құзыреті шеңберінде тәуекелдерді түсінеді, оларды басқарады және ІНҚ сәйкес тәуекелдер туралы тиісті түрде хабардар етеді.

3) шешім қабылдау: ішкі орта коммуникациялардың ашықтығымен және тәуекелдер туралы ақпараттың ашықтығымен сипатталады, бұл қоғамның қызметкерлері мен лауазымды тұлғалары арасындағы ілеспе тәуекелдер мен әлеуетті мүмкіндіктерді ашық және сындарлы талқылауға ықпал етеді және сыртқы сын-қатерлерге жауап ретінде тиімді шешімдерді бірлесіп қабылдауға мүмкіндік береді.

Барлық деңгейлердегі сыйақы жүйесі басқарушылық шешімдер қабылдау процесінде олардың тәуекелге дұрыс көзқарасын қалыптастыруда Қоғам басшылығы мен жұмыскерлерге қаржылық және қаржылық емес ынталандыруларды пайдаланады. Тәуекел мәдениеті дамыған кезде қабылданатын шешімдер тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейімен нақты анықталады.

4) құзыреттілік: жауапты бөлімше қорғаныстың екінші желісінің рөлін тиімді орындайды, осылайша басшылықтың Қоғам мақсаттарына қол жеткізуге деген сенімін арттырады. Жауапты бөлімше Қоғамда тәуекел-мәдениетті тұрақты дамыту бағытын, оның ішінде жаңадан қабылданған қызметкерлер үшін бейімделу курсының тетіктерін пайдалана отырып, Қоғамның Директорлар кеңесінің мүшелерін лауазымға енгізу шеңберінде тәуекелдер бойынша құжаттарды ұсынуды қолдайды. Жауапты бөлімше қажет болған жағдайда қызметкерлер арасында тәуекелдер бойынша жасырын сауалнама жүргізе алады.

29. ТБЖ және ІБ тиімділігін бағалау жөніндегі құжаттар, анонимдік сауалнамалар және басқалары Қоғамның басқармасы мен Директорлар кеңесі үшін тәуекел мәдениетінің деңгейі туралы ақпарат көзі бола алады.

§ 4. Негізгі құндылықтарды ұстануды көрсету

30. Қоғамның құндылықтарды ұстануы ТБЖ және ІБ тиімді жұмыс істеуі үшін негіз болып табылады.

Қоғамда мінез-құлық құндылықтары, негізгі қағидаттары мен стандарттары айқындалған, оларды басшылыққа ала отырып қызметкерлер мен

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

лауазымды адамдар бірлесіп мүдделі тараптардың мүдделерін қорғауды және сенімін қамтамасыз ете алады, бұл түптеп келгенде Қоғамның стратегиялық мақсаттарына қол жеткізуге ықпал ететін болады.

§ 5. Білікті персоналды тарту, дамыту және тұрақтату

31. Қоғамның басшылары Қоғамның Директорлар кеңесі тарапынан қадағалау кезінде Қоғамның мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті адами ресурстарға қажеттілікті айқындайды. Қоғамда дағдарыстық жағдайлар туындаған кезде міндеттерді бөлу жоспарлары, негізгі персонал үшін сабақтастық жоспарлары әзірленуі тиіс.

Адам ресурстарын басқару саласындағы ІНҚ білікті қызметкерлерді тарту, дамыту және тұрақтату негізін анықтайды.

§ 6. Қызметті жүргізу шарттарын талдау

32. Қоғам миссиясын, пайымын және құндылықтарын қолдау үшін Қоғамның даму стратегиясын әзірлеу процесінде сыртқы және ішкі ортаны ескереді.

Сыртқы ортаға саяси, экономикалық, әлеуметтік, технологиялық, құқықтық, экологиялық факторлар кіреді. Қоғамның сыртқы ортамен (бизнес құрылымдар, әлеуметтік, реттеуші, басқа да мемлекеттік органдар) өзара іс-қимылы ішкі ортада өз көрінісін табады және оның қалыптасуына әсер етеді.

§ 7. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін анықтау

33. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі стратегиялық жоспарлау процесімен қатар қалыптасады. Қоғамның Даму стратегиясы бекітілгеннен/қайта қаралғаннан кейін үш ай ішінде жауапты бөлімше тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін Қоғамның Директорлар кеңесінің бекітуіне шығару жөнінде шаралар қабылдайды. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі миссияны, пайымды және стратегиялық мақсаттарды ескереді, Қоғам активтерінің құнын құру, сақтау және іске асыру тұрғысында инвестициялық, қаржылық және операциялық қызметке қатысты айқындалады.

34. Жыл сайын 31 желтоқсанға дейін жауапты бөлімше ішкі немесе сыртқы ортада елеулі өзгерістер, сондай-ақ ішкі немесе сыртқы ортада жыл ішінде елеулі өзгерістер анықталған жағдайда, тәуекелге жалпы тәбет деңгейінің өзектілігіне және оның нәтижелері бойынша талдау жүргізеді, олар анықталған күннен бастап үш ай ішінде тәуекелге жалпы тәбет деңгейін қайта қарау туралы мәселеге бастамашылық жасайды.

35. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі Қоғамның даму стратегиясының қолданылу кезеңінде сапалық және сандық көрсеткіштер түрінде белгіленеді.

Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінің көрсеткіштері жылдық мәндерді және (немесе) неғұрлым ұзақ мерзімді көрсеткіштерді қабылдауы мүмкін.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін қалыптастыру кезінде міндетті түрде тәуекел бейіні есепке алынады және ысыраптардың Қоғамның қаржылық (қаржылық емес) нәтижелеріне әсері талданады.

36. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі Қоғамның барлық деңгейлерінде шешім қабылдау процесіне біріктірілген. Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейі, төзімділік деңгейі және тәуекелдер бойынша лимиттер өзара байланысты және олардың сақталуы тұрғысынан үнемі қадағаланып отырады.

Тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін сақтау жұмысшылар үшін транзакцияларды жүргізу, мәмілелерді бастау, жобаларды талдау және басқарушылық шешімдер қабылдау кезінде Қоғамның лауазымды тұлғалары үшін міндетті болып табылады.

§ 8. Балама стратегияларды бағалау

37. Стратегияны таңдау кезінде Қоғам тәуекелдің бейінін және тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін ескереді, сондай-ақ тәуекелдердің баламалы стратегияларын және баламалардың әрқайсысының мүмкіндіктерін талдайды.

Тәуекел профилін түсіну тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінде қалып, стратегияны іске асыру үшін ресурстарға қажеттілікті анықтауға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқару стратегияны екі жағынан бағалауды қамтиды:

1) стратегия Қоғамның миссиясына, пайымы мен құндылықтарына сәйкес келмеуі ықтималдығы;

2) таңдалған стратегияны іске асырудың салдары.

Егер белгілі бір стратегиямен байланысты тәуекел тәуекелге тәбеттің белгіленген жалпы деңгейінен асып кетсе, балама стратегияны таңдау немесе осы деңгейді қайта қарау қажет.

§ 9. Бизнес мақсаттарын қалыптастыру

38. Қоғам өзінің даму стратегиясын әзірлеу кезінде бизнес-мақсаттарды қалыптастырады.

Мақсат қою кезінде Қоғам агрессивті мақсат үлкен тәуекелге әкелуі мүмкін екенін ескереді. Осыған байланысты, мақсат қою кезінде Қоғам тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін ескереді.

39. Тиімді мониторингті жүзеге асыру және тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін арттыруға жол бермеу мақсатында тәуекелдерді іске асыру салдарынан кейбір бизнес-мақсаттардан қолайлы ауытқуды көрсететін төзімділік деңгейі белгіленеді.

Төзімділік деңгейі тоқсан сайын мониторингке жатады және сыртқы және ішкі ортада өзгерістер болған жағдайда қайта қаралуы мүмкін.

§ 10. Тәуекелдерді анықтау (сәйкестендіру)

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

40. Тәуекелдерді сәйкестендіру Қоғам шығындарын оңтайландыру әдісі ретінде маңызды, өйткені тәуекелдерді алдын-ала анықтау, оларды оңтайландыру және салдарын жою үшін тиісті шараларды анықтау осындай шараларды қаржыландыру көздері мен көлемін жоспарлауға мүмкіндік береді, нәтижесінде бұл Қоғам қызметінің тиімділігіне әсер етеді.

41. Тәуекелдер тәуекелдерді түгендеу барысында да (жыл сайын тәуекелдер тіркелімін дайындау шеңберінде, тәуекелдерді басқару жөніндегі есептерді дайындау шеңберінде тоқсан сайын), сол сияқты ағымдағы қызмет барысында да анықталады.

Бұрын тәуекелдер тіркеліміне енгізілмеген елеулі Тәуекел анықталған кезде, тәуекел иесі бұл туралы алынған ақпаратты талдайтын жауапты бөлімшені хабардар етуге тиіс және қажет болған жағдайда тәуекелдер тіркеліміне жаңа тәуекелді қосады.

(42-тармақтың 17 қыркүйектегі Директорлар кеңесі шешімінің 4-тармағына сәйкес өзгерістер енгізілді (№ 02-02/7 хаттама))

42. Тәуекелдерді анықтау үшін қызметкерлер төмендегі әдістер мен құралдарды қолдана алады:

1) қойылған мақсаттарға, міндеттерге, қызметтің негізгі көрсеткіштеріне қол жеткізуге әсер етуі мүмкін тәуекелдерді сәйкестендіру;

2) салалық ерекшелік немесе функционалдық қызмет бойынша Қоғамға ұқсас ұйымдарға тән әлеуетті оқиғаларды анықтау тұрғысынан салалық және халықаралық салыстырулар жүргізу;

3) әрбір осындай бөлімшенің қызметіне және жалпы қоғамға әсер ететін тәуекелдерді анықтау үшін әрбір ҚБ ішіндегі тәуекелдерді талқылау. Жауапты бөлімше әрбір ҚБ елеулі тәуекелдерін тәуекелдер тіркеліміне интеграциялау мақсатында кездесулерге бастамашылық жасайды, олардың барысында тәуекелдер тіркелімінің жобасы талқыланады немесе оған өзгерістер енгізіледі;

4) жауапты бөлімшенің бар және ықтимал тәуекелдер мен оларды басқару жолдарын ашық талқылау үшін негізгі қызметкерлерге нысаналы сұхбат жүргізуі;

5) аудиторлық тексерулер нәтижелері бойынша есептерді талдау;

6) «Near miss» талдауы - белгілі бір жағдайларда тәуекелдерге әкелуі мүмкін, бірақ әкелмеген бизнес-процестердің, операциялық, өндірістік регламенттердің бұзылуына байланысты инциденттер. «Near Miss» неғұрлым көп болса, тәуекелдің пайда болу ықтималдығы соғұрлым жоғары болады. «Near miss» тәуекел иелері іске асырылған және ықтимал тәуекелдер базасында тіркелуі тиіс;

7) тиісті ІНҚ реттелетін ІБ ұсынған ақпарат негізінде қалыптастырылатын іске асырылған және әлеуетті тәуекелдер базасын пайдалану;

8) ішкі (күшті және әлсіз жақтар) және сыртқы (қауіптер мен мүмкіндіктер) факторларды талдауды қамтитын SWOT талдауы, сондай-ақ тәуекелдерді анықтаудың өзге де құралдарын пайдаланады.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

43. Сәйкестендірілген тәуекелдер Қоғамның Директорлар кеңесі жыл сайын болжалғанға дейінгі 31 желтоқсаннан кешіктірмей бекітетін тәуекелдер тіркелімі нысанында типтері бойынша тәуекелдердің мынадай біліктілігін пайдалана отырып жүйеленеді:

стратегиялық тәуекел – қызмет және даму стратегиясын, саяси ортаның өзгеруін, өңірлік конъюнктураны, салалық құлдырауды және жүйелі сипаттағы басқа да сыртқы факторларды айқындау және іске асыру кезіндегі өзгерістер немесе қателер (кемшіліктер) салдарынан шығындардың туындау тәуекелі;

қаржылық тәуекелдер - капитал құрылымымен және қаржылық кірістіліктің төмендеуімен байланысты тәуекел. Қаржылық тәуекелдерге нарықтық тәуекелдер, өтімділік тәуекелдері, кредиттік тәуекелдер жатады;

құқықтық тәуекелдер – Қазақстан Республикасы заңнамасының, Қазақстан Республикасының бейрезиденттерімен қатынастарда-басқа мемлекеттердің заңнамасының, сондай-ақ ішкі қағидалар мен рәсімдердің талаптарын сақтамау салдарынан шығындардың туындау тәуекелдері;

операциялық тәуекел - қызметкерлер тарапынан (персонал тәуекелдерін қоса алғанда), ақпараттық жүйелер мен технологиялардың жұмыс істеуі (технологиялық тәуекелдер), өндірістік қауіпсіздік, сондай-ақ сыртқы оқиғалар салдарынан жіберілген ішкі рәсімдерді жүзеге асыру барысындағы кемшіліктер және/немесе қателер нәтижесінде шығындардың, өндірістегі жазатайым оқиғалардың туындау тәуекелі. Операциялық тәуекелдің келесі факторлары бөлінеді: сыртқы және ішкі алаяқтық; еңбек даулары; бизнес-процестер мен ақпараттық және техникалық жүйелердегі сәтсіздіктер; материалдық активтерге зиян; өндірістегі жазатайым оқиғалар; клиенттермен шарттық қатынастардағы сәтсіздіктер;

бедел тәуекелі (іскерлік беделді жоғалту қаупі) - клиенттердің, контрагенттердің, акционерлердің (қатысушылардың), іскер серіктестердің, реттеуші органдардың имиджді қолайсыз қабылдауы салдарынан ұйымда шығындардың туындау тәуекелі.

44. Тәуекелдер тіркелімі кем дегенде мынадай ақпаратты қамтиды: тәуекелдің түрі мен атауы; тәуекел-факторлар (ішкі және сыртқы), тәуекелдерді іске асырудың салдары, тәуекел иесінің тәуекелге тән және қалдық бағасы. Тәуекелдер тіркелімінде әрбір тәуекел қандай бизнес-мақсатқа әсер ететіні, сондай-ақ бизнес-мақсатқа қатысты толеранттылық деңгейі көрсетілуге тиіс.

§ 11. Тәуекелдердің маңыздылығын бағалау

45. Тәуекелдерді бағалау процесі біріктірілген негізде Қоғамның қызметіне теріс әсер етуі және стратегиялық мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуі мүмкін неғұрлым маңызды тәуекелдерді анықтау мақсатында жүргізіледі.

Тәуекелді бағалау нәтижелері тәуекелге ден қою шараларын таңдауды айқындайды. Неғұрлым маңызды тәуекелдер жөніндегі ақпарат Қоғамның

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

Директорлар кеңесінің қарауына шығарылады, ол тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекіту және оны мониторингтеу арқылы осы тәуекелдер бойынша басқару және бақылау туралы шешім қабылдайды.

46. Тәуекелдерді тәуекелдер иелері сапалық және сандық әдістерді қолдана отырып, олардың пайда болу ықтималдығы немесе жиілігі және стратегия мен бизнес-жоспарларға әсері тұрғысынан бағалайды. Сандық бағалау нақты аналитикалық мәліметтерді алуға мүмкіндік береді және тәуекелдерді қаржыландыру әдістерін жасауда әсіресе пайдалы. Оларды модельдеу үшін сенімді статистикалық ақпараттың болмауына байланысты сандық бағалауға жатпайтын тәуекелдер немесе мұндай модельдерді құру шығындар тұрғысынан орынды емес, сапалы негізде бағаланады.

47. Тәуекелдерді сапалы бағалау негізгі қызметкерлерге мақсатты сұхбат жүргізу арқылы немесе сауалнама жүргізу арқылы жүзеге асырылады, онда сарапшыларға қоғам үшін ең маңызды деп санайтын тәуекелдерді таңдау, оларды ұсынылған балдық шкала бойынша бағалау, сондай-ақ оларды басқару бойынша ұсыныстар (ұсынымдар) беру ұсынылады. Екі әдістің үйлесімі де қолданылады: кең ауқымдағы сауалнама және ҚБ жетекшілерімен сұхбат.

48. Тәуекелдерді сандық бағалау кезінде ол алдымен гросс негізінде, содан кейін тәуекелдерді басқару бойынша қабылданған шараларды ескере отырып, таза негізде бағаланады.

Сандық бағалау үшін келесі әдістер мен құралдарды қолдануға болады:

- 1) мүлік құны негізінде тәуекелдерді сандық бағалау;
- 2) алынбаған табысты есептеу негізінде сандық бағалау;
- 3) количественная оценка на основе сравнительного анализа;
- 4) статистикалық модельдерге негізделген сандық бағалау (risk мәні, risk cash-flow, stress testing);
- 5) статистикалық талдау негізінде сандық бағалау.

49. Тәуекелдерді бағалау аясында тәуекел иелері мен жауапты бөлімше тән (тәуекел, жауап беру шараларының болмауы) және қалдық (жауап беру шараларын ескере отырып тәуекел) тәуекелдерді ажыратады. Осы шамаларды салыстыру тиімсіз жоспарланған немесе іске асырылған шараларды анықтауға мүмкіндік береді.

50. Сәйкестендірілген тәуекелдер оларды бағалау нәтижелерін ескере отырып тәуекелдер картасында көрсетіледі. Тәуекелдер картасы әр тәуекелдің басқа тәуекелдермен салыстырғанда салыстырмалы маңыздылығын бағалауға, сондай-ақ сыни тәуекелдерді анықтауға мүмкіндік береді.

51. Тәуекелдерді бағалау барысында тәуекел иелері әсер етуді бағалай отырып, тәуекелдер үшін НТК әзірлейді. НТК шекті мәндерінен асып кету тәуекелдерді қайта қарау (тәуекелдерді бағалау, іс-қимыл жасау және іс-қимыл жасаудың басқа да әдістері) қажеттілігінің ерте сигналы болып табылады.

52. Әзірленген НТК тәуекелдер тіркелімінде көрсетіледі және кезекті жылға тіркелім мен тәуекелдер картасын шығарумен бір мезгілде бекітіледі.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

НТК бойынша ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін: есептеу формуласы, ақпарат көздері, өлшем бірлігі, мониторинг жиілігі, шекті деңгей, тәуекелдің ықтимал іске асырылуы туралы сигнал беретін НТК бағыты.

53. Тәуекелдердің иелері НТК мониторингін жүзеге асырады және оның мониторингінің белгіленген жиілігін ескере отырып, НТК нақты деңгейі туралы ақпаратты жауапты бөлімшеге ұсынады. Шекті деңгейден асқан жағдайда тәуекел иесі анықталған күннен бастап бір жұмыс күнінен кешіктірмей ауытқу себептерін талдайды, жауапты бөлімшені хабардар етеді және тәуекел оқиғасының іске асырылуын болдырмау немесе оны қайта іске асыруға жол бермеу жөніндегі шараларға бастамашылық жасайды.

§ 12. Тәуекелдерге басымдық беру

54. Процестің тиімділігін қамтамасыз ету және оны іске асыруға жұмсалатын шығындарды азайту үшін қоғам оның қаржылық жай-күйіне және мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге неғұрлым елеулі (елеулі) әсер етуі мүмкін тәуекелдерге назар аударуға.

55. Тәуекелдердің басымдығы тәуекелдер картасындағы әрбір тәуекелдің позициясына сәйкес белгіленеді:

1) қызыл аймақ - Қоғамның қаржылық тұрақтылығына әсер етуі мүмкін залалдың жоғары ықтималдығына немесе елеулі әлеуетіне байланысты Қоғам үшін маңызды тәуекелдер;

2) қызғылт сары аймақ - басталу ықтималдығы жоғары немесе Қоғамның қаржылық тұрақтылығына үлкен әсер ететін қауіптер;

3) сары аймақ - орташа басталу ықтималдығы немесе Қоғамның қаржылық тұрақтылығына орташа ықтимал әсері бар тәуекелдер;

4) жасыл аймақ - басталу ықтималдығы төмен және (немесе) Қоғамның қаржылық тұрақтылығына елеулі әсер етпейтін тәуекелдер.

56. Тәуекелдердің басымдылығы оның ықтимал салдарларға ықтималдық туындысының негізінде белгіленеді және тәуекелдер картасында мынадай түрде көрсетіледі:

1-топ - аса жоғары басымдығы бар апатты және дағдарысты тәуекелдер (қызыл аймақ) (іске асырудан болатын залал тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінің 75%-ын құрайды және одан жоғары);

2-топ - ірі тәуекелдер (қызғылт сары аймақ) - басымдылығы бойынша екінші тәуекелдер (іске асырудан болатын залал тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінің 50-75%-ын құрайды);

3-топ - орташа тәуекелдер (сары аймақ) – басымдығы бойынша үшінші тәуекелдер (өткізуден келген залал тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінің 25-50%-ын құрайды);

4-топ - төмен тәуекелдер (жасыл аймақ) (іске асырудан болатын залал тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінің 25%-на дейін құрайды).

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

57. Басымдықтың 1, 2 және 3-топтарына кіретін тәуекелдердің әрқайсысы мынадай факторлар негізінде бағаланады:

- 1) тәуекелдердің басталу себептерін талдау;
- 2) тәуекелдің Қоғамның қаржылық көрсеткіштеріне ықтимал әсерін талдау.

58. Тәуекелдер картасы бір жыл ішінде тәуекелдерді басқару жөніндегі есеп шеңберінде жаңадан анықталған тәуекелдермен толықтырылуы мүмкін.

§ 13. Тәуекелдерге қарсы іс-қимыл жасау

59. Қоғам қызметті жүргізу шарттарын, пайдалар мен шығындардың, міндеттемелер мен болжамдардың арақатынасын, тәуекелдердің басымдығын, тәуекелге аппетиттің жалпы деңгейін ескере отырып, тәуекелге ден қою стратегиясын айқындайды.

60. Тәуекелдерге қарсы іс-қимыл жасау тәсілдері:

1) тәуекелден жалтару - тәуекелдің туындауына (іске асырылуына) алып келетін қызметті тоқтату;

2) тәуекелді қысқарту - қызметті ұйымдастыру шеңберінде тәуекелдің ықтималдығын және (немесе) әсерін азайту (қысқарту) бойынша шаралар қабылдау арқылы;

3) тәуекелді қайта бөлу - тәуекелді хеджирлеу, аутсорсинг және / немесе бөлу арқылы тәуекелдің ықтималдығын және/немесе әсерін азайту/азайту (бірақ онымен шектелмейді);

4) тәуекелді қабылдау – тәуекел деңгейін қабылдау және іске асыру ықтималдығын азайту/азайту үшін іс-әрекеттің болмауы арқылы.

61. Қоғамның стратегиялық тәуекелін қысқарту Қоғамның Даму стратегиясы мен жоспарының орындалуына мониторинг жүргізу арқылы жүзеге асырылады, оның нәтижелері бойынша түзету шаралары қабылданады.

62. Қаржылық тәуекелдерді азайту әдістері мыналарды қамтиды, бірақ мұнымен шектелмейді:

1) кредиттік тәуекелдер үшін - қабылданатын кредиттік тәуекел деңгейіне лимиттер белгілеу;

2) нарықтық тәуекелдер үшін - ықтимал шығындар деңгейін бақылау және есептеу, хеджирлеу және әртараптандыру құралдарын қолдану;

3) өтімділік тәуекелдері үшін - Қоғамның борыштық жүктемесінің дәрежесіне лимиттер белгілеу.

63. Қазақстан Республикасы заңнамасы өзгерістерінің мониторингі және Қоғамның ішкі рәсімдерін реттейтін немесе соған сәйкес Қоғамда міндеттемелер туындайтын құжаттарға құқықтық сараптама қоғамның құқықтық тәуекелдерін қысқарту әдісі болып табылады.

64. Қоғамдағы операциялық тәуекелдерді азайту белгіленген бизнес-процестерге талдау жасау және оларды жетілдіру, ІБ енгізу бойынша тиісті іс-шаралар жоспарларын әзірлеу арқылы жүзеге асырылады.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

65. Тәуекелдерді беру (қаржыландыру) мынадай құралдарды қамтиды:

1) сақтандыру - басталуы тек шығындарға алып келетін және кіріс алуға алып келмейтін тәуекелдерге қатысты пайдаланылады);

2) хеджерлеу - іске асырылуы шығындарға да, кірістерге де әкелуі мүмкін тәуекелдерге қатысты қолданылады;

3) келісімшарт бойынша тәуекелді ауыстыру - қосымша сыйақы немесе келісімшарт құнын тиісінше ұлғайту үшін тәуекел үшін жауапкершілікті контрагентке ауыстырған кезде қолданылады;

4) шартты несие желісі - белгілі бір оқиғалар басталған кезде келісілген шарттарда банктік қаржыландыруға қол жеткізу арқылы қолданылады.

66. Егер тәуекелдерге ден қою бойынша қолданылатын әдістер шығындармен байланысты болса және бұл шығындар елеулі болып табылса, талданады:

1) бұл іс-шаралар қаншалықты қажет және олар тәуекелдерге жауап берудің басқа стратегиясы арқылы төмендетілуі мүмкін бе;

2) іс-шаралар шығындарының болуы мүмкін құны қандай.

67. Сәйкестендіру және ағымдағы қызмет барысында тәуекел иелері қоғамның даму стратегиясына және ден қою шараларына қатысты ұсыныстарды одан әрі тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарына енгізу үшін жауапты бөлімшеге жинақтау үшін ұсынады.

68. Тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспары барлық ІБ орындау үшін міндетті болып табылады және шараларды, орындау мерзімдерін және жауапты тұлғаларды қамтиды.

69. Тәуекелдердің алдын алу және шектеу үшін ІБ пайдаланылады.

70. Бақылау рәсімдері Қоғамның барлық деңгейлерінде жүзеге асырылады және төмендегілерге бағытталады:

1) ықтимал тәуекелдердің туындау (іске асырылу) ықтималдығын азайту;

2) қателерді болдырмау және (немесе) оларды жасағаннан кейін қателерді анықтау;

3) қайталанатын және артық операцияларды анықтау және жою;

4) кемшіліктерді және жақсарту бағыттарын анықтау;

5) ІБ одан әрі жетілдіру.

71. Тиімді бақылау рәсімдерін енгізу бизнес-процестердің иелері тарапынан бизнес-процестер бойынша блок-схемалар мен тәуекелдер мен бақылаулар матрицаларын әзірлеуді (өзектендіруді), Жауапты бөлімше тарапынан бақылау рәсімдерінің дизайнын тестілеуді және Жауапты бөлімше мен Ішкі аудит қызметі тарапынан олардың операциялық тиімділігін бағалауды, сондай-ақ тәуекелдерді басқару жүйесінің барлық қатысушылары тарапынан ішкі бақылауды жетілдіру жөніндегі шараларды қабылдауды көздейді.

72. Бақылау процедуралары мыналарды қамтиды:

1) Қоғамның барлық деңгейлерінде мақсаттар қою, өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу;

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

2) операцияларды санкциялау жөніндегі өкілеттіктерді белгілеу: тиісті өкілеттіктер берілген адамдардың ғана операцияларды бекітуі және жүзеге асыруы;

3) Қоғамның барлық қызметкерлері мен лауазымды адамдарының назарына олардың ІБ сақтау жөніндегі міндеттерін жеткізу және олардың ТБЖ мен ІБ өз рөлін жасауы;

4) Қоғамның тәуекелдерін басқару;

5) Қоғам активтерін сатып алу (иеліктен шығару), қайта құрылымдау мониторингі және оларға мүлктік құқықтардың сақталуы (активтердің сақталуы);

6) Қоғам ресурстарын тиімді пайдалану мониторингі;

7) Қоғамның даму жоспарын және бюджетін орындау мониторингі;

8) инвестициялық жобалардың іске асырылуын бақылау;

9) бухгалтерлік және салық есебін жүргізудің, есептілікті (бухгалтерлік, салықтық, басқарушылық және т.б.) жасау мен уақтылы ұсынудың белгіленген тәртібінің сақталуын бақылау;

10) қолданылатын заңнама, ІНҚ талаптарының сақталуын бақылау;

11) Қоғам органдары қабылдайтын шешімдердің орындалуын бақылау;

12) Қоғамның жылдық қаржылық есептілігінің аудитін жүзеге асыратын аудиторлық ұйымның ұсынымдарының, сондай-ақ ІАҚ ұсынымдарының орындалуын бақылау;

13) Қоғамның ақпаратын ашудың белгіленген рәсімдерінің сақталуын бақылау;

14) Қоғамда құжат айналымының белгіленген тәртібінің сақталуын бақылау;

15) тәуекелдерді басқару және ІБ тиімділігін бағалау;

16) ІБ процедураларын тиісті құжаттау;

17) басқа рәсімдер.

§ 14. Тәуекелдерге кешенді көзқарас

73. Тәуекелдерге кешенді көзқарас қалдық тәуекел профилі тәуекелге тәбеттің белгіленген жалпы деңгейіне қаншалықты сәйкес келетінін анықтауға мүмкіндік береді.

74. Қоғам басшылығы алдымен әрбір ҚБ үшін тәуекел қарастырылатын тәсілді ұстанады. Бұл ретте ҚБ басшылары (тәуекелдер иелері) жол берілетін тәуекелдің мақсаттары мен деңгейіне қатысты қалдық тәуекелдің бейінін көрсететін өз ҚБ бойынша тәуекелдерді кешенді бағалауды жүргізеді.

Әрбір ҚБ-дағы тәуекелдер көрінісіне ие бола отырып, Қоғам Басқармасы тәуекелдердің бүкіл портфелін қарап, қоғамның қалдық тәуекелінің бейіні қойылған мақсаттарға қол жеткізу кезінде оның тәуекелге тәбетінің жалпы деңгейіне сәйкес келетіндігін анықтай алады.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

75. Қоғам деңгейінде тәуекелдер портфелін тұтас қараған кезде Қоғам Басқармасы оның тәуекелге тәбетінің жалпы деңгейіне қаншалықты сәйкес келетінін бағалауға қабілетті.

76. Қоғам Басқармасы Қоғам қабылдауға дайын тәуекелдің сипаты мен түрлерін қайта бағалауы мүмкін.

Тұтас көзқарас тәуекелдер деңгейінің тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейінен едәуір төмен екендігін айғақтаған жағдайда, Қоғам Басқармасы жекелеген ҚБ басшыларына олардың өсу мүмкіндіктерін кеңейту және жалпы қоғамның кірісін ұлғайту үшін өз учаскелерінде неғұрлым жоғары тәуекел қабылдауы үшін ықпал ету туралы шешім қабылдай алады.

77. Тәуекелдер портфелін шолу өтемдік тәуекелдерді (табиғи хеджирлеу ретінде әрекет ететін), олардың біртіндеп агрегациялануымен бірге маңыздылығы жоғарылайтын (төмендейтін) оң және теріс корреляциясы бар тәуекелдерді анықтауға мүмкіндік береді.

§ 15. Маңызды өзгерістерді бағалау

78. Қоғам өзінің даму стратегиясы мен жоспарына елеулі әсер етуі мүмкін сыртқы және ішкі өзгерістерді қадағалайды және қажет болған жағдайда тәуекелге деген тәбеттің жалпы деңгейін, толеранттылық деңгейін, тәуекелдер тіркелімі мен картасын, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын өзектендіреді.

79. Жауапты бөлімше елеулі өзгерістер анықталған күннен бастап үш ай ішінде тәуекелдер бойынша өзектендірілген құжаттарды Қоғамның Директорлар кеңесінің қарауына және бекітуіне шығару жөнінде шаралар қабылдайды.

§ 16. Қызметтің тәуекелдері мен тиімділігін талдау

80. Қызметтің тәуекелдері мен тиімділігін талдау Қоғам қызметіне біріктірілген. Қоғам қызмет нәтижелеріне, оның ішінде жекелеген бағыттар бөлінісінде тәуекелдерді ескере отырып, шолу жүргізеді: нәтижелілікке әсер еткен тәуекелдер қаралады; тәуекелдер бұрын қаншалықты тиімді бағаланғаны және ден қою жөніндегі шаралар белгіленгені; шаралардың өздері қаншалықты тиімді іске асырылғаны қаралады.

81. Егер Қоғамның тиімділігі рұқсат етілген ауытқулардан асып кетсе, бизнес-мақсаттарды, қалаған мәдениетті, тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін, тәуекелдерді басымдандыруды, әрекет ету шараларын және басқа да әрекет ету шараларын қайта қарау қажет болуы мүмкін.

Бұл жағдайда іс-қимыл жасау шаралары тиісті түрде қайта қаралады, ал кейбір жағдайларда тәуекелдің жол берілетін деңгейінің көрсеткіші де қайта қаралады. Тиісінше, нақты және рұқсат етілген тәуекел деңгейі арасындағы оңтайлы арақатынасқа қол жеткізу итеративті процесс болуы мүмкін.

§ 17. Тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

82. Қоғам өзінің ТБЖ және ІБ тұрақты негізде жетілдіруге ұмтылады.

83. Тәуекелдер иелері қажет болған жағдайда тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдерді жаңартады, өздеріне сеніп тапсырылған бизнес-процестер шеңберінде бақылау рәсімдерінің дизайнын жетілдіреді.

(84-тармақтың 2-тармақшасы 2025 жылғы қыркүйектегі Директорлар кеңесінің шешімінің 4-тармағына (№ 02-02/7 хаттама) сәйкес алып тасталды)

84. Жауапты бөлімше:

1) жылына кемінде бір рет ТБЖ және ІБ жөніндегі саясатты және басқа да ІНҚ-ны олардың дәлдігі мен өзектілігі тұрғысынан талдайды, сондай-ақ қайта қараудың және (немесе) өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізудің орындылығын айқындайды. Мақсатқа сай болған жағдайда, қайта қаралған құжаттар белгіленген тәртіппен Қоғамның уәкілетті органдарына бекітуге шығарылады;

~~2) тәуекелдер иелері бастама жасайтын материалдарды қарау шеңберінде тәуекелдерді басқару рәсімдерін және бақылау рәсімдерін жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізеді;~~

3) ТБЖ және ІБ тиімділігін арттыру бойынша басқа да шараларды орындайды;

4) ІБ процесін өзектілендіру қажет болған жағдайда ҚБ өз бетінше белгіленген тәртіппен Саясатқа өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы мәселені Қоғамның уәкілетті органдарының бекітуіне ұсынады.

85. ІАҚ ТБЖ мен ІБ тиімділігін бағалауды жүзеге асырады, Қоғамның Директорлар кеңесіне орын алған кемшіліктер туралы ақпарат береді және ТБЖ мен ІБ жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірлейді.

86. ІАҚ аудиторлық тексерулер процесінде сәйкестендірілген жаңа тәуекел факторлары туралы жауапты бөлімшені хабардар етеді.

§ 18. Ақпараттар мен технологияларды пайдалану

87. Қоғам ТБЖ және ІБ қолдау үшін сыртқы және ішкі көздер мен технологиялардан алынған ақпаратты пайдаланады.

88. Қоғамның ақпараттық қамтамасыз ету және коммуникациялар жүйесі ТБЖ және ІБ барлық субъектілерінде Қоғамда қабылданған ТБЖ және ІБ саясаттары мен рәсімдерін түсінуді қалыптастыру және олардың орындалуын қамтамасыз ету мақсатында басқарушылық шешімдерге әсер ете алатын жағдайларға, ақпарат алмасудың тиімді арналарын құруға қатысты қажетті ақпараттың болуын қамтамасыз етеді.

89. Ақпараттық технологиялар, мүмкіндігінше, ТБЖ және ІБ процестерін автоматтандыру үшін пайдаланылады.

§ 19. Тәуекелдер туралы ақпаратты тарату

90. Коммуникация қажетті ақпаратты берудің, алмасудың және алудың үздіксіз процесі болып табылады.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

91. Тәуекелдерді басқару құрылымы тігінен және көлденеңінен - ақпараттың барабар ағынын қамтамасыз етеді.

Бұл ретте төменнен-жоғарыға келіп түсетін ақпаратты Қоғамның Директорлар кеңесі мен Басқармасы ағымдағы қызмет туралы, қызмет барысында қабылданған тәуекелдер, оларды бағалау, бақылау, ден қою әдістері және оларды басқару деңгейі туралы мәліметтермен қамтамасыз етеді.

Жоғарыдан-төменге бағытталған ақпарат ІНҚ бекіту арқылы мақсаттарды, Қоғамның даму стратегиясын, қалаған мәдениетті, тәуекелге тәбеттің жалпы деңгейін және толеранттылық деңгейін қамтамасыз етеді.

Ақпаратты көлденең беру Қоғам ішіндегі ҚБ өзара іс-қимылын және жауапты бөлімшенің барлық ҚБ өзара іс-қимылын білдіреді.

92. Байланыс арналары ТБЖ қатысушыларын тәуекелдер туралы сенімді және уақтылы ақпаратпен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, тәуекелдер, тәуекелдерге ден қою әдістері мен құралдары туралы хабардар болу деңгейін арттырады. Тиісті ақпарат қызметкерлерге өз функцияларын тиімді орындауға мүмкіндік беретін нысанда және мерзімде дайындалады және ұсынылады.

93. Ақпаратқа қол жеткізу Қоғамда қолданылатын ақпаратты ашу тәртібін ескере отырып жүзеге асырылады.

§ 20. Тәуекелдер, корпоративтік мәдениет және қызмет тиімділігі туралы есептілік

94. Қоғамда тәуекелдерді басқару бойынша есеп тоқсан сайын дайындалады, оның негізгі пайдаланушылары болып мыналар табылады: Директорлар кеңесі, Аудит және тәуекелдер жөніндегі комитет, Қоғамның Басқармасы, тәуекел иелері.

95. Қоғам мүдделі тараптарға тәуекелдерді басқару жөніндегі ақпаратты жеткізеді, оның ішінде Қоғамның жылдық есебіндегі ақпаратты ашады, бұл ретте ашылатын ақпаратты нақтылау дәрежесінің Қоғам қызметінің сипаты мен ауқымына сәйкестігін қамтамасыз етеді.

4. Жобалық (бағдарламалық) тәуекелдерді басқару

96. Жобалық (бағдарламалық) тәуекелдерді басқару деп белгісіздікті төмендетудің және жобадағы (бағдарламадағы) оқиғалардың ықтималдығын басқарудың жүйелі процесі түсініледі.

97. Жобаның (бағдарламаның) тәуекелдерін басқарудың мақсаты қолайлы оқиғалардың туындау ықтималдығы мен әсер етуін арттыру және жоба (бағдарлама) үшін қолайсыз оқиғалардың туындау ықтималдығы мен әсер етуін төмендету болып табылады.

98. Жобалық (бағдарламалық) тәуекелдерді басқару саясат қағидаттарына негізделеді және тәуекелдерді сәйкестендіру, бағалау (ықтималдық және ықпал ету), орындау мерзімдері мен жауапты тұлғаларды айқындай отырып, тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту,

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

жобаны (бағдарламаны) және тәуекелдерге ден қою жөніндегі іс-шаралар жоспарын іске асыру мониторингі арқылы іске асырылады.

99. Тәуекелдерді басқару жобаның (бағдарламаның) барлық кезеңдерінде іске асырылады: жоба алдындағы талдау (жағдайды талдау), жоба тұжырымдамасын тұжырымдау (мақсат қою), ресурстарды жұмылдыру, жобаны іске асыру (мақсаттарға қол жеткізу әдістері), жобаның (бағдарламаның) мониторингі, әлеуетті өсіру (қайта жоспарлау) немесе Жобаны (бағдарламаны) аяқтау (жабу).

100. Әлеуетті жобаны (бағдарламаны) жобалау алдындағы (бағдарлама алдындағы) талдау шеңберінде шоғырлану тәуекелін болдырмау мақсатында Қоғам жобаларының (бағдарламаларының) портфелін әртараптандыру деңгейіне және әлеуетті жобаның (бағдарламаның) қоғам жобаларының (бағдарламаларының) портфелін әртараптандыру деңгейіне маржиналдық әсеріне ерекше назар аударылады.

5. ESG тәуекелдерін басқару

101. Қоғам саясатты іске асырудың барлық кезеңдерінде орнықты даму шеңберінде экологиялық, әлеуметтік және басқарушылық (ESG) тәуекелдерге (бұдан әрі - ESG-тәуекелдер) ерекше назар аударады.

102. «Тәуекелдерді басқару жүйесі: тәуекелдерді басқаруды әлеуметтік, экологиялық және басқарушылық тәуекелдерге қолдану» (COSO ERM Applying enterprise risk management to environmental, social and governance-related risks) COSO моделінің негізінде ESG-тәуекелдерді басқару төмендегі кестеде келтірілген:

ESG тәуекелдерін басқаруға арналған ERM элементтері	ERM принциптері
Тиімді ERM үшін қажет корпоративтік басқаруды қабылдау	1, 2, 3, 4, 5
Бизнес контексті және ұйым стратегиясын түсіну	6, 7, 9
ESG тәуекелдерін сәйкестендіру	10
ESG тәуекелдерін бағалау және саралау	11, 12, 14
ESG тәуекелдеріне жауап реакциясы	8, 13
ESG тәуекелдерін шолу және қайта қарау	15, 16, 17
Коммуникация және ESG тәуекелдері туралы есеп беру	18, 19, 20

103. ESG тәуекелдерін басқару жалпы ТБЖ және ІБ процесіне біріктірілген.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

104. Қоғам негізгі өлшемдердің бірі ретінде жобалар мен бағдарламаларды бағалау (жоспарлау, қарау, іске асыру, қаржыландыру және т.б.) шеңберінде ESG-тәуекелдерге ерекше назар аударады.

105. Қоғамды ESG-тәуекелдермен басқару жөніндегі ақпарат Қоғамның корпоративтік есептілігінде ашылады.

6. ТБЖ және ІБ шектеулері

106. ТБЖ және ІБ тиімділігі төмендегі факторлармен шектелуі мүмкін:

1) экономикалық конъюнктураның немесе қолданылатын заңнаманың өзгеруі, басшылықтың ықпал ету саласынан тыс жаңа жағдайлардың пайда болуы;

2) ҚБ басшыларының және(немесе) қызметкерлердің лауазымдық өкілеттіктерін асыра пайдалануы;

3) басқару шешімдерін қабылдау және операциялық қызметті жүзеге асыру процесінде қателердің пайда болуы;

4) бақылау құралдарын бұзу бойынша қасақана іс-әрекеттерді көздейтін екі немесе одан да көп қызметкердің сөз байласуы.

7. Қорытынды ереже

107. Саясатпен реттелмеген мәселелер Қазақстан Республикасының заңнамасымен және ІНҚ реттеледі.

108. Егер Саясаттың жекелеген тармақтары Қазақстан Республикасының заңнамасын, Қоғам Жарғысын өзгерту нәтижесінде оларға қайшы келетін болса, Саясат оларға қайшы келмейтін бөлігінде қолданылады.

109. Саясатқа тиісті өзгерістер енгізілгенге дейін Қазақстан Республикасының заңнамасын және Қоғамның жарғысын басшылыққа алу қажет.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

Қосымша

Мақсаттар мен компоненттердің өзара байланысы

*Ескертпе**

Ішкі орта. Ішкі орта ұйымдағы атмосфераны білдіреді және ұйым қызметкерлерінің тәуекелді қалай қабылдайтынын және оған қалай қарайтынын анықтайды. Ішкі ортаға тәуекелдерді басқару философиясы мен тәуекел-тәбет, адалдық және этикалық құндылықтар, сондай-ақ олар бар орта кіреді.

Мақсат қою. Мақсаттар басшылық оларға қол жеткізуге әсер етуі мүмкін оқиғаларды анықтай бастағанға дейін анықталуы керек. Тәуекелдерді басқару процесі компания басшылығының мақсаттарды таңдау мен қалыптастырудың дұрыс ұйымдастырылған процесі бар екендігіне «ақылға қонымды» кепілдік береді және бұл мақсаттар ұйымның миссиясы мен оның тәуекел дәрежесінің деңгейіне сәйкес келеді.

Оқиғаларды анықтау. Ұйымның мақсаттарына қол жеткізуге әсер ететін ішкі және сыртқы оқиғалар олардың тәуекелдерге немесе мүмкіндіктерге бөлінуі ескеріле отырып айқындалуға тиіс. Мүмкіндіктерді басшылық стратегияны қалыптастыру және мақсат қою процесінде ескеруі керек.

	«Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы» КЕАҚ Тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау саясаты		
		1-редакция	29 беттің 2-беті

Тәуекелдерді бағалау. Тәуекелдер олардың пайда болу ықтималдығы мен оларға қатысты қандай іс-қимыл жасау керектігін анықтау мақсатында талданады. Тәуекелдер тиісті және қалдық тәуекел тұрғысынан бағаланады.

Тәуекелдерге қарсы іс-қимыл жасау. Басшылық тәуекелге жауап беру әдісін таңдайды – тәуекелден жалтару, тәуекелді қабылдау, азайту немесе қайта бөлу-анықталған тәуекелді ұйымның тәуекел деңгейіне және тәуекелдік тәбетіне сәйкес келтіруге мүмкіндік беретін бірқатар шараларды әзірлеу.

Бақылау құралдары. Саясаттар мен рәсімдер туындаған тәуекелге ден қоюдың тиімді және уақтылы жүргізілетініне «ақылға қонымды» кепілдікті қамтамасыз ететіндей етіп әзірленген және белгіленген.

Ақпарат және коммуникациялар. Қажетті ақпарат қызметкерлерге олардың функционалдық міндеттерін орындауға мүмкіндік беретін нысанда және мерзімде анықталады, тіркеледі және беріледі. Ұйым аясында жоғарыдан төменге және төменнен жоғарыға және көлденеңінен де тиімді ақпарат алмасу жүзеге асырылады.

Мониторинг. Ұйымның тәуекелдерді басқарудың бүкіл процесі бақыланады және қажет болған жағдайда түзетіледі. Мониторинг басшылықтың ағымдағы қызметі шеңберінде немесе мерзімді бағалау жүргізу арқылы жүзеге асырылады.

Қоғам ұмтылатын мақсаттар мен ТБЖ және ІБ компоненттері арасында тікелей байланыс бар, олар субъектінің мақсаттары мен ұйымдық құрылымына (операциялық бөлімшелер, заңды тұлғалар және т.б.) қол жеткізу үшін қажет нәрсені білдіреді.

Тиімді ТБЖ және ІБ төмендегілер үшін қажет:

Сегіз компоненттің әрқайсысы және оларды қолдаудың тиісті принциптері бар және жұмыс істейді. Принциптері бар дегеніміз-мақсаттарға жету үшін ТБЖ және ІБ әзірлеу және енгізу кезінде компоненттер мен тиісті принциптер бар екенін анықтау. Жұмыс істеу дегеніміз-мақсаттарға жету үшін ТБЖ мен ІБ операциялары мен әрекеттерінде компоненттер мен тиісті принциптер әлі де бар екенін анықтау.

Сегіз компонент біріктірілген түрде жұмыс істейді және стратегиялық мақсаттар мен көрсеткіштерге қол жеткізбеу қаупін қолайлы деңгейге дейін төмендетеді. Компоненттерді дискретті түрде қарастыруға болмайды; бірге олар біртұтас жүйе ретінде жұмыс істейді. Компоненттер олардың арасындағы көптеген байланыстармен өзара байланысты, әсіресе оларды қолдау принциптері ТБЖ мен ІБ компоненттері арасында және олардың арасында қалай өзара әрекеттеседі.
